

Истраживање говора мржње на северу Косова: Налази и препоруке

Одрицање од одговорности:

Ова публикација је израђена уз финансијску подршку пројекта Савета Европе „Промовисање људских права и принципа недискриминације на локалном нивоу“, фаза II, који финансира УНМИК, а спроводи Канцеларија Савета Европе у Приштини. Мишљења изражена у овом раду одговорност су аутора и не одражавају нужно званичну политику Савета Европе.

Истраживање говора мржње на северу Косова*:

Налази и препоруке

Центар за заступање демократске културе

Април 2024.

---

* Све референце на Косово, било да се ради о територији, институцијама или становништву, у овом тексту ће се разумети у потпуној сагласности са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација и без прејудуцирања статуса Косова

Садржај

Увод:	6
Позадина:	7
Правни оквир:	8
Анализа истраживања	10
Методологија квантитативног истраживања	10
Методологија квалитативног истраживања.....	11
Демографија	12
Искуство са говором мржње.....	13
Говор мржње на северу Косова.....	21
Перцепција и процена мера против говора мржње.....	23
Препоруке испитаника за превазилажење овог проблема:	25
Закључак	28
Препоруке:	29

Увод:

Говор мржње је друштвено питање које дубоко погађа појединце и заједнице, подрива друштвени склад, напредак и остваривање основних људских права. У специфичном контексту северног Косова, говор мржње је постао дубоко укореван, под утицајем социо-културних и претежно политичких фактора. Студија о говору мржње на северу Косова настоји да истражи замршене слојеве вербалних и писаних израза који пропагирају говор мржње и анимозитет. Укључује детаљну анализу искустава појединаца из различитих средина, укључујући Србе, Албанце и чланове заједнице који живе у наведеном подручју.

Ово истраживање има за циљ да испита распрострањеност и утицај говора мржње у различитим аспектима свакодневног живота, укључујући јавни дискурс, друштвене интеракције и интеракције са представницима институција. Удубљивањем у ову динамику, истраживање ће настојати да открије перцепције становника о распрострањености говора мржње, његовим реперкусијама на кохезију заједнице и потенцијалним стратегијама за решавање његових штетних ефеката и подстицање међусобног разумевања.

Ово истраживање говора мржње на северу Косова засновано је на процесу прикупљања података, који укључује интервјуе, канцеларијско истраживање и онлајн анкету. Ове различите методе су коришћене да се темељно истраже преовлађујућа питања говора мржње и његовог утицаја на северу Косова. Увиди прикупљени из ових различитих извора података пружили су солидну основу за ову студију, са циљем да се дубље продре у сложеност око говора мржње на северу Косова.

Интернет анкета је осмишљена да процени перцепције, искуства и ставове грађана према говору мржње. Истраживала је различите димензије говора мржње, укључујући етничку припадност, језик, религију, пол и друге потенцијалне факторе који доприносе дискриминаторској реторици и друштвеној маргинализацији. Истраживањем су прикупљени квантитативни подаци како би се осветлила распрострањеност и облици говора мржње, као и лични сусрети појединаца са говором мржње.

Поред анкете, спроведено је и деск истраживање како би се детаљно испитало постојеће законодавство релевантно за говор мржње на северу Косова. Деск

истраживање је имало за циљ да разуме законске одредбе, механизме и правне лекове који су доступни појединцима погођеним говором мржње и обавезе релевантних институција у примени и поштовању ових закона.

Такође, обављени су интервјуи са грађанима, укључујући представнике организација цивилног друштва, правне стручњаке и локалне институције. Ови интервјуи су имали за циљ да прикупе квалитативне податке и перспективе о говору мржње на северу Косова, ефикасности постојећег законодавства и потенцијалним препрекама у борби против говора мржње.

Интервјуи су пружили вредан увид у практичне импликације правног оквира и расветлили системске баријере, недостатке у имплементацији и потенцијалне путеве за побољшање. Кроз интервјуе лицем у лице, учесници су подстакнути да поделе своје личне сусрете и расветле различите облике и манифестације говора мржње са којима су се суочили или којима су били сведоци.

Резултати истраживања ће допринети информисању о стратегијама и политикама заснованим на доказима које имају за циљ решавање говора мржње, промовисање инклузивности, социјалне правде, помирење, промоцију владавине права у региону и неговање друштвене кохезије.

Позадина:

Тренутни политички пејзаж на северу Косова дубоко је испреплетен са ширим контекстом дијалога Београда и Приштине и правима невећинског становништва на Косову. Текући дијалог између Србије и Косова настоји да реши дуготрајне спорове и успостави одржив оквир за нормализацију односа. Међутим, ови преговори су наишли на значајне препреке, посебно у погледу права и представљања невећинског становништва на северу Косова.

Невећинско становништво на северу Косова, које се претежно састоји од етничких Срба, суочава се са специфичним изазовима у вези са њиховим правима, заступљеношћу и интеграцијом у шири косовски контекст. Аутономија и/или самоуправа за подручја са српском већином представљена као Заједница општина са српском већином (ЗСО) била су спорна питања у дијалогу. Нерешена питања око права и представљања невећинског становништва на северу Косова подстакла су политичку кризу и текуће тензије у региону. Ове тензије су омеле напоре да се

подстакне међуетнички дијалог, помирење и развој заједничке визије за будућност северног Косова.

Међународна заједница, укључујући Европску унију и друге релевантне актере, активно је учествовала у посредовању у дијалогу Београда и Приштине и подржавању иницијатива за решавање права невећинског становништва.

Правни оквир:

Правни оквир на Косову који је осмишљен да заштити од говора мржње и промовише једнакост као основна права за све појединце је у великој мери успостављен. Устав Косова служи као највиши правни акт који гарантује основна права и слободе, без обзира на етничку припадност, језик, веру или друге карактеристике. Он подржава принципе једнакости, недискриминације и једнаке заштите према закону. Иако Устав директно не регулише говор мржње, он забрањује дискриминацију и гарантује слободу изражавања. Међутим, намеће ограничења на слободу изражавања у случајевима када подстиче насиље или непријатељство на основу националности, расе, етничке припадности или вере. Устав такође обезбеђује слободу и плурализам медија, али дозвољава ограничења садржаја који подстичу насиље или непријатељство.

Говор мржње регулисан је Кривичним закоником, Законом о заштити од дискриминације и Законом о Независној комисији за медије. Кривични законик санкционише говор мржње под кривичним делом „Изазивање раздора и нетрпељивости“. Кодекс за штампу Косова успоставља етичке стандарде за новинаре и издаваче, забрањујући говор мржње и промовишући разноликост у извештавању. Смернице за Кодекс за штампу додатно јачају ове принципе.

У циљу борбе против говора мржње и обезбеђивања равноправности, Косово је донело посебне законе и прописе. Закон о заштити од дискриминације је кључни правни инструмент, који успоставља оквир за решавање питања говора мржње у различитим доменима као што су јавни дискурс, медији, онлајн платформе и јавна окупљања. Закон успоставља општи оквир за спречавање и борбу против дискриминације и даје исцрпну листу заштићених личних својстава.[†] Законом се

[†] Члан 1. Закона о заштити од дискриминације, доступан на <https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10924>

наводи да су следеће личне карактеристике заштићене законом: *националност, односно у односу на било коју заједницу, друштвено порекло, раса, етничка припадност, боја коже, рођење, порекло, пол, пол, родни идентитет, сексуална оријентација, језик, држављанство, вероисповест и верска уверења, политичко опредељење, политичко или друго мишљење, друштвени или лични статус, године, породични или брачни статус, трудноћа, материнство, богатство, здравствено стање, инвалидитет, генетско наслеђе или било који други основ, за спровођење принципа једнаког третмана.*⁴

Поред наведеног закона, Кривични законик Косова предвиђа и казне за кршење загарантованих људских права, укључујући различите облике говора мржње. О овом питању, члан 141 став 1, каже да: *Ко јавно подстиче или јавно шири мржњу, раздор и нетрпељивост између националних, расних, верских, етничких и других група или на основу сексуалне оријентације, идентитет, полни идентитет и друга лична својства, на начин који би могао да наруши јавни ред, казниће се новчаном казном или казном затвора до пет (5) година.*⁵

Упркос овим законским одредбама, и даље постоје изазови у делотворној примени и спровођењу оквира, посебно на северу Косова. Фактори као што су ограничена свест о правима, ограничења институционалних капацитета и друштвено-политичке тензије могу ометати пуну реализацију правне заштите од говора мржње.

Штавише, Косово је такође усвојило Стратегију за унапређење права заједница Рома и Ашкалија у којој су наведени циљеви и активности за борбу против говора мржње. Међутим, ово остаје једина свеобухватна стратегија која се бави говором мржње на Косову.

Конечно, постоји институционални оквир који се користи за превенцију и борбу против говора мржње. Поред правосудног система, Институција омбудсмана Косова (ОИК) игра кључну улогу у промовисању слободе и права, укључујући заштиту од говора мржње. Спроводи истраге, издаје препоруке и објављује извештаје како би заштитила права и слободе појединаца. ИО такође прати општу ситуацију људских права на Косову и ангажује се у активностима подизања свести.

---

⁴ Ibid.

⁵ 21 Кривични законик Косова (Code No. 06/L-074), члан 141. став 1. (OG, No. 2/2019, 14 January 2019), доступан на <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/A5713395-507E-4538-BED6-2FA2510F3FCD.pdf>

Међународне обавезе: Косово је посвећено одржавању међународних стандарда људских права кроз споразуме као што су ICCPR, CERD и ECHR. Ове обавезе пружају додатну заштиту од говора мржње, јачајући правни оквир Косова и промовишући и штитећи људска права, укључујући борбу против говора мржње.

Упркос свеобухватном законском оквиру, и даље постоје изазови у делотворној примени закона који се односе на говор мржње, посебно у регионима као што је север Косова. Напори су у току на решавању ових изазова и обезбеђивању ефикасне заштите права појединаца и промовисања једнакости на целом Косову.

Анализа истраживања

Методологија квантитативног истраживања

Квантитативни аспект ове студије користио је методологију онлајн анкетања како би истражио перцепције и разумевање говора мржње међу појединцима на северу Косова. Истраживање је имало за циљ да обухвати различите перспективе пружањем приступачне платформе за испитанике да поделе своје ставове и искуства. Овај одељак описује кључне аспекте методологије истраживања, наглашавајући онлајн природу анкете и добровољно учешће испитаника.

Анкета је осмишљена као онлајн упитник и била је доступна јавности на северу Косова и на српском и на албанском језику. Користећи алате за анкетање на мрежи, истраживачки тим је развио упитник прилагођен кориснику како би омогућио испитаницима да учествују када им одговара.

Иако су уложени напори да се циља одређена демографија, већина испитаника су добровољно изабрали да учествују у анкети. Анкета је била отворена за све појединце на северу Косова, без обзира на њихово порекло или припадност. Усвајањем приступа отвореног учешћа, истраживање је имало за циљ да прикупи широк спектар перспектива о говору мржње у локалном контексту. Ова методологија је олакшала укључивање појединаца који можда нису традиционално били заступљени у истраживачким студијама, чиме је подстакла свеобухватније разумевање проблема.

Добровољна природа учешћа осигурала је да су испитаници мотивисани да вољно дају своје увиде и искуства. Прикупљање података је у потпуности обављено онлајн, што је омогућило испитаницима да попуне анкету на даљину и анонимно. Овај

приступ је имао за циљ да подстакне искрене одговоре обезбеђивањем поверљивости учесника.

Величина узорка: 280 испитаника.

Тип узорка: Стратификовани репрезентативни случајни узорак, заснован само на општини пребивалишта.

Пост стратификација: Старост, ниво образовања и статус запослења.

Методологија квалитативног истраживања

Поред квантитативне анкете, ово истраживање је користило квалитативни приступ како би се стекао свеобухватан увид у питање говора мржње на Косову. Квалитативна компонента подразумевала је спровођење 12 интервјуа са грађанима, укључујући представнике организација цивилног друштва, међународних организација, локалних институција и грађана. Овај одељак описује кључне аспекте квалитативне методологије, укључујући избор испитаника, процес интервјуа и анализу података интервјуа.

Одабир испитаника имао је за циљ да обухвати различите перспективе и искуства у вези са говором мржње на северу Косова. Међу испитаницима су били представници организација цивилног друштва које се активно баве питањима говора мржње, појединци из међународних организација укључених у промоцију људских права и равноправности, локални актери са релевантном стручношћу или ангажовањем у решавању говора мржње, као и грађани који можда имају лична искуства или увиде у Објави. Полуструктурирани интервјуи су обављени са сваким учесником како би се истражиле њихове перспективе, искуства и знања у вези са говором мржње. Питања за интервју покривала су широк спектар тема, укључујући перцепцију говора мржње, изазове са којима се суочавају у решавању овог питања, постојеће иницијативе или програме и препоруке за борбу против говора мржње. Интервјуи су вођени лично, што је омогућило дубљу дискусију и прилику да се позабаве конкретним инцидентима, као што су наводни случајеви прекомерне силе од стране припадника полиције и случајеви експропријације на северу Косова.

Квалитативни налази су коришћени да допуне и допуне податке квантитативне анкете, дајући дубље разумевање искустава, перцепција и изазова у вези са говором мржње. Анализа података интервјуа укључивала је идентификовање заједничких тема, образаца и увида који произилазе из интервјуа. Ови налази су допринели свеобухватном разумевању проблема и препорукама заснованим на информацијама за решавање говора мржње и промовисање једнакости.

Демографија

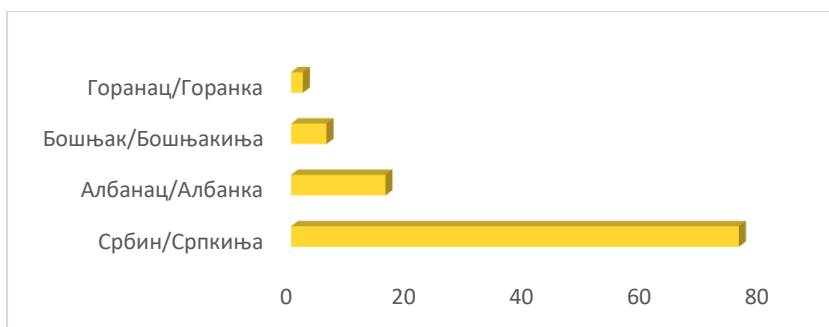

58%

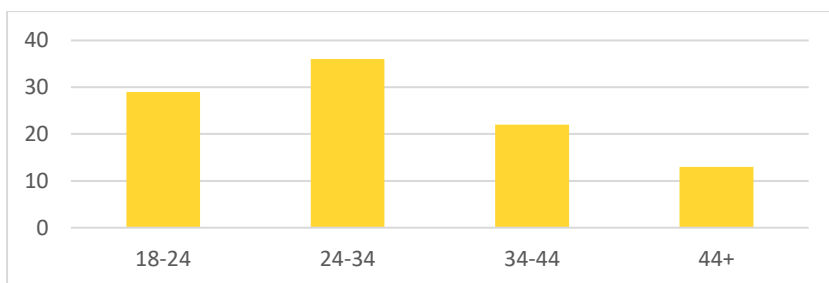
42%

Демографски састав испитаника је следећи: мушкарци који чине 58% узорка у поређењу са 42% жена.

У оквиру ове демографске структуре, већина је идентификована као припадници српске заједнице (76%), затим албанске заједнице (16%), бошњачке (6%) и горанске заједнице (2%).

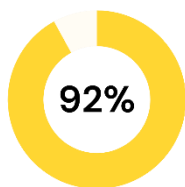

Што се тиче старосне дистрибуције, анкета је углавном обухватила одговоре млађих грађана, са 29% у старосној групи 18-24, 36% у старосној групи 25-34, 22% у старосној групи од 35-44 и 13% у категорији од 45 и више година. Ова дистрибуција је у складу са очекивањима, јер је истраживање спроведено онлајн, где су млађе старосне групе активније.

Искуство са говором мржње

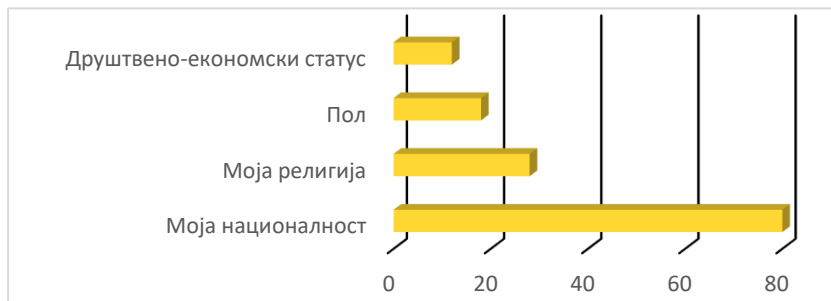
Да ли сте се икада сусрели са говором мржње на интернету?

Значајна већина, која чини 92% испитаника, наводи да се сусрела са говором мржње у различитим облицима. Овај налаз подвлачи распрострањену природу говора мржње у друштву и наглашава распрострањен утицај који он има на појединце из различитих средина. Висока преваленција говора мржње међу испитаницима указује на хитну потребу за

свеобухватним мерама за ефикасно решавање овог питања и промовисање толеранције и поштовања према свима. Мањи сегмент, који чини 8% испитаника, указује да се није сусрео са говором мржње. Иако је овај проценат релативно низак, неопходно је признати њихова искуства и перспективе. Њихов недостатак излагања говору мржње може се приписати различитим факторима, укључујући специфичне онлајн платформе које користе или друштвене кругове са којима су у контакту.

Да ли сте ви лично били мета говора мржње у последњих неколико месеци? Ако јесте, који аспект вашег идентитета сматрате да је био на мети?

Међу испитаницима који су пријавили да су имали говор мржње у последњих неколико месеци:

Социо-економска класа: Мањи проценат, отприлике 12,5% испитаника, идентификовао је своју социо-економску класу као мету говора мржње. Иако је

мање распрострањена у поређењу са другим аспектима идентитета, ово указује на то да је дискриминација на основу социо-економског статуса и даље забринута за неке појединце.

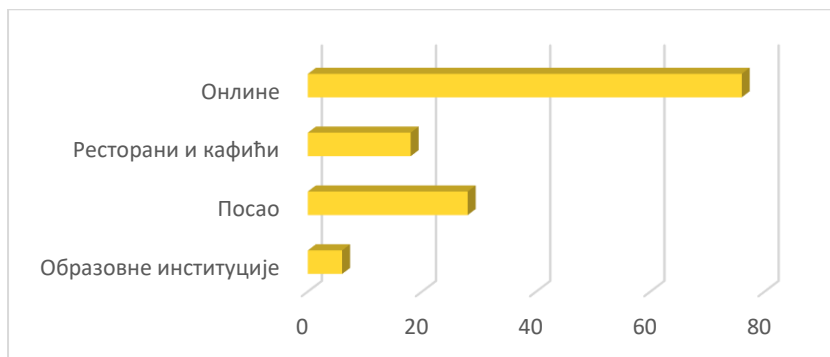
Пол: Око 18% испитаника је изјавило да је њихов пол у фокусу говора мржње усмереног према њима. Овај налаз наглашава постојање родне дискриминације и важност унапређења родне равноправности и борбе против мизогиније у друштву.

Религија: Отприлике 28% испитаника је изјавило да је њихова религија била мета у случајевима говора мржње. Ово указује на значајан проценат појединаца који су искусили дискриминацију на основу вере, наглашавајући потребу за напорима да се промовише верска толеранција и поштовање различитих верских уверења.

Етничка припадност: Значајна већина, која чини 80% испитаника, идентификовала је своју етничку припадност као примарни аспект свог идентитета који је на мети говора мржње. Овај налаз наглашава распрострањеност дискриминације на основу етничке припадности и наглашава изазове са којима се суочавају појединци због њихове етничке припадности.

Важно је напоменути да су испитаници имали прилику да изаберу више одговора, што указује да су појединци можда искусили говор мржње који истовремено циља више аспеката њиховог идентитета.

Где сте доживели говор мржње?

На питање где су искусили говор мржње, испитаници су дали следећу расподелу локација:

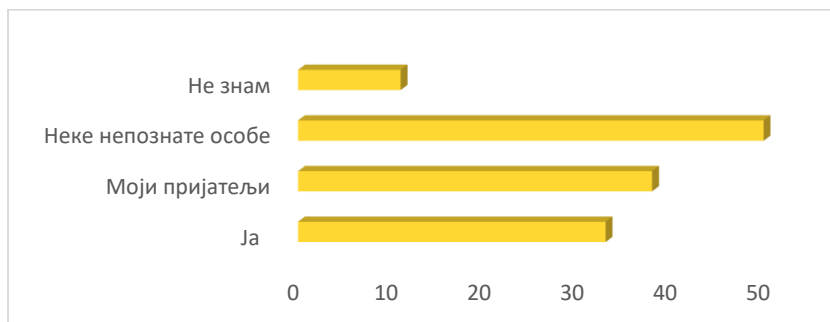
На мрежи: Већина испитаника, њих 76%, навела је да је искусила говор мржње на интернету. Ово наглашава распрострањену природу говора мржње на мрежи и изазове повезане са решавањем дискриминаторног понашања у дигиталним просторима.

Кафићи и ресторани: Скоро 18,8% испитаника изјавило је да има говор мржње у кафићима и ресторанима. Ови јавни простори, у којима се појединци окупљају ради друштвених интеракција, треба да буду погодни за међусобно поштовање и достојанство.

Радно место: Значајан проценат, који чини 23% испитаника, идентификовао је своје радно место као локацију на којој су се сусрели са говором мржње. Ово наглашава важност неговања инклузивног и поштованог радног окружења без дискриминације.

Образовне институције: Приближно 6,5% испитаника је изјавило да има говора мржње у образовним институцијама. Овај налаз сугерише да образовна окружења, која би у идеалном случају требало да промовишу толеранцију и поштовање, нису имуна на инциденте говора мржње.

Ко су били мета говора мржње на интернету?

Не знам (11%): Процент испитаника који су изразили несигурност у вези са циљевима говора мржње на Интернету одражава недостатак свести или разумевања у вези са распрострањеношћу и утицајем говора мржње на мрежи. Ово може указивати на потребу за даљим образовањем и иницијативама за подизање свести како би се помогло појединцима да препознају и реагују на случајеве говора

мржње на мрежи, чиме се подстиче безбедније и инклузивније онлајн окружење за све кориснике.

Неке непознате особе (50%): Овај одговор наглашава распрострањену природу говора мржње на мрежи, указујући да он није ограничен на одређене појединце или познате мете. Чињеница да испитаници перципирају говор мржње усмерен према непознатим особама сугерише да говор мржње може бити распрострањен на различитим онлајн платформама и заједницама, утичући на појединце без обзира на њихов лични идентитет или припадност.

Моји пријатељи (38,9%): Висок проценат испитаника који су навели да су њихови пријатељи били мете говора мржње наглашава таласни ефекат говора мржње на мрежи у друштвеним круговима. Ово сугерише да говор мржње не само да директно утиче на појединце, већ и индиректно утиче на њихове друштвене везе и односе, потенцијално доводећи до осећања узнемирености и рањивости међу пријатељима који су на мети.

Ја (33,3%): Овај одговор указује да је значајан део испитаника лично искусио говор мржње усмерен према њима на интернету. То сугерише да су појединци директно погођени говором мржње на мрежи, који може имати различите негативне ефекте на њихово благостање, ментално здравље и осећај сигурности док се баве активностима на мрежи.

Како одговарате на говор мржње?

Не чините ништа (38,9%): Значајан проценат испитаника наводи да одлучује да не предузме никакве конкретне радње као одговор на говор мржње. Овај одговор наглашава сложеност решавања говора мржње и различите факторе који могу утицати на одлуке појединца да интервенишу или остану пасивни. Он наглашава потребу за даљим образовањем, подизањем свести и механизмима подршке како би се појединци оснажили да ефикасно реагују на говор мржње и допринесу стварању сигурнијег и поштованијег онлајн окружења.

Укључите се у одбрану (24,7%): Значајан део испитаника изражава спремност да се активно ангажује у одбрани себе или других од говора мржње. Ово може укључивати изношење става против говора мржње, залагање за толеранцију и поштовање, или учешће у иницијативама заједнице које имају за циљ борбу против говора мржње и промовисање инклузивности.

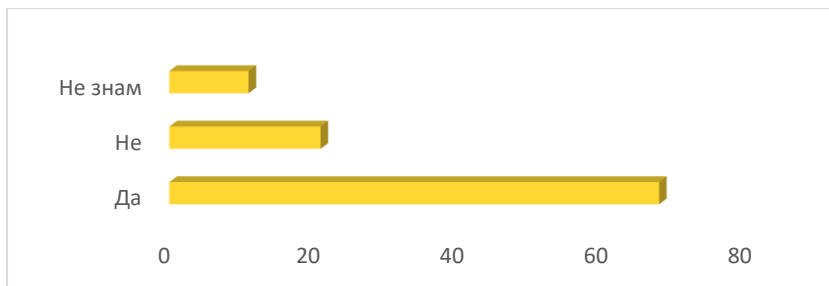
Поделите са пријатељима (32%): Многи испитаници одлучују да се повере пријатељима о својим искуствима са говором мржње. Дељење личних искустава говора мржње са пријатељима може пружити емоционалну подршку, потврду и солидарност, омогућавајући појединцима да се изборе са негативним утицајем говора мржње и потраже смернице како да га ефикасно реше.

Пријавите мрежама друштвених медија (47,3%): Већина испитаника одлучује да случајеве говора мржње пријави директно платформама друштвених медија или онлајн заједницама у којима се сусрећу са таквим садржајем. Пријављивање говора мржње на друштвеним мрежама може довести до уклањања увредљивог садржаја и суспензије или забране налога одговорних за ширење говора мржње.

Пријавите надлежним органима (5,8%): Овај одговор указује на то да мали проценат испитаника одлучује да предузме формалне мере пријављивањем случајева говора мржње одговарајућим органима или регулаторним телима. Пријављивање говора мржње надлежним органима може бити проактиван корак у тражењу правног средства и позивању починилаца на одговорност за своје поступке.

Да ли сте се икада осећали лично угроженим или увеређеним говором мржње на мрежи?

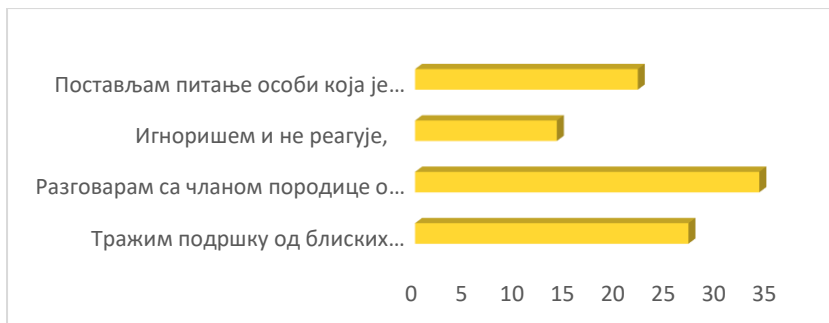
Не знам (11,1%): Мањина испитаника указује на несигурност да ли су се лично осећали угрожено или увређено говором мржње на интернету. Овај одговор може одражавати двосмисленост или конфузију о томе шта чини говор мржње, као и субјективну природу индивидуалних искустава са онлајн садржајем. Такође наглашава потребу за већом свешћу и едукацијом о утицају говора мржње и расположивим ресурсима за његово решавање.

Не (21,3%): Мањи проценат испитаника наводи да се нису осећали лично угроженим или увређеним говором мржње на интернету. Ово може да сугерише да се неки појединци нису сусрели са говором мржње усмереним према њима лично или да другачије доживљавају говор мржње, можда приписујући мањи значај онлајн интеракцијама или се осећају мање погођеним негативним онлајн садржајем.

Да (68,6%): Значајна већина испитаника навела је да се осећала лично угрожено или увређено говором мржње на који су наишли на интернету. Овај одговор наглашава штетан утицај говора мржње на емоционално благостање појединаца и осећај сигурности у онлајн просторима. Осећај угрожености или увређености говором мржње може довести до психичког стреса, анксиозности и смањеног осећаја припадности дигиталним заједницама.

Ако је одговор Да, шта сте урадили?

Постављам питање особи која је изразила говор мржње (22,9%): Значајан део испитаника је изјавио да ступа у контакт са појединцима који су изразили говор мржње постављајући им питања. Овај приступ може имати за циљ подстицање дијалога, изазивање предрасуда или тражење разумевања. Постављањем питања, појединци могу да подстакну размишљање, емпатију или одговорност код оних који врше говор мржње, потенцијално промовишући свест и промене.

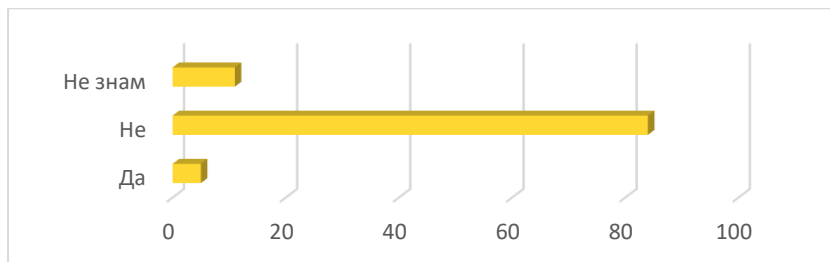
Игноришем и не реагујем (14,9%): Мањина испитаника наводи да бира да игнорише и не реагује на говор мржње на који се наилази на интернету. Овај одговор може произаћи из жеље да се избегне конфронтација, минимизира конфликт или да се одвоји од потенцијално штетних интеракција. Међутим, одлука да не реагујете може такође да одражава осећај немоћи, резигнације или недостатак поверења у делотворност реаговања на говор мржње.

Разговарам са чланом породице о томе (34,4%): Значајан проценат испитаника наводи да о свом искуству сусрета са говором мржње разговара са чланом породице. Дељење искустава са члановима породице може подстаћи осећај повезаности, разумевања и подршке породице. Чланови породице могу понудити перспективу, смјернице или охрабрење, доприносећи осјећају солидарности и отпорности у рјешавању говора мржње.

Тражим подршку од блиских пријатеља (27,8%): Значајан проценат испитаника наводи да траже подршку од својих блиских пријатеља када се сусрећу са говором мржње на мрежи. Обраћање пријатељима за подршку може пружити емоционалну потврду, утеху и сигурност током тешких ситуација. Пријатељи могу понудити емпатију, савете или солидарност, помажући појединцима да се изборе са

негативним ефектима говора мржње и да се осећају мање изоловано у својим искуствима.

Да ли сте икада објавили или послали садржај на мрежи који би се могао сматрати говором мржње?

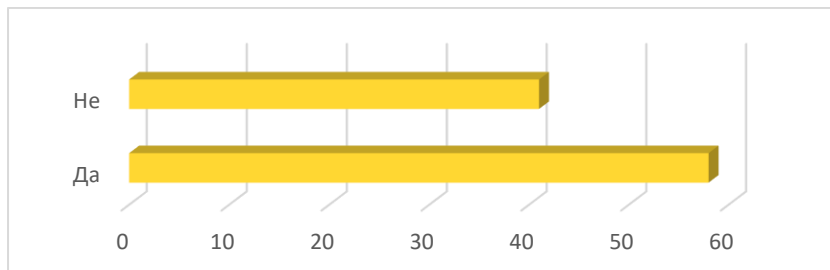
Не знам (11%): Значајан проценат испитаника изразио је несигурност у погледу тога да ли су објавили или послали садржај на мрежи који би се могао сматрати говором мржње. Овај одговор указује на недостатак свести или размисљања о сопственом онлајн понашању и његовим потенцијалним импликацијама. Подвлачи потребу за образовањем, саморефлексијом и вештинама критичког мишљења како би се помогло појединцима да препознају и ублаже ширење говора мржње у онлајн просторима.

Не (84%): Већина испитаника наводи да нису објавили или послали садржај на мрежи који би се могао сматрати говором мржње. Овај одговор сугерише посвећеност одговорном понашању на мрежи, поштовање других и поштовање етичких стандарда у дигиталној комуникацији. То такође може одражавати свесни напор да се позитивно допринесе онлајн дискурсу и избегне одржавање штетних ставова или стереотипа.

Да (5%): Мали проценат испитаника признаје да су објавили или послали садржај на мрежи који би се могао сматрати говором мржње. Ово признање изазива забринутост због распрострањености говора мржње међу неким појединцима у онлајн заједници. Он наглашава важност промовисања свести, одговорности и одговорног грађана на мрежи како би се спречило ширење штетног садржаја и подстакла култура поштовања и толеранције на мрежи.

Говор мржње на северу Косова

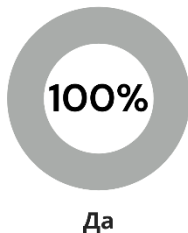
Да ли сте у последња три месеца видели или чули ситуације говора мржње лично (лицем у лице)?

Не (41,2%): Значајна мањина испитаника наводи да се није лично сусрела са ситуацијама говора мржње у последња три месеца. Иако је овај проценат мањи од оних који су били сведоци говора мржње, он и даље представља значајан део узорка. Одсуство таквих искустава може одражавати разлике у друштвеним круговима, географској локацији или индивидуалној изложености различитим срединама у којима се говор мржње може ређе јављати.

Да (58,8%): Већина испитаника признаје да су били сведоци или чули случајеве говора мржње лично у наведеном временском периоду. Ово указује да говор мржње није ограничен само на онлајн платформе, већ се јавља и у реалним животним окружењима, као што су јавни простори, радна места, образовне институције и друштвена окупљања. Учесталост и контекст ових сусрета могу варирати, али преваленција указује на значајно присуство говора мржње у међуљудским интеракцијама.

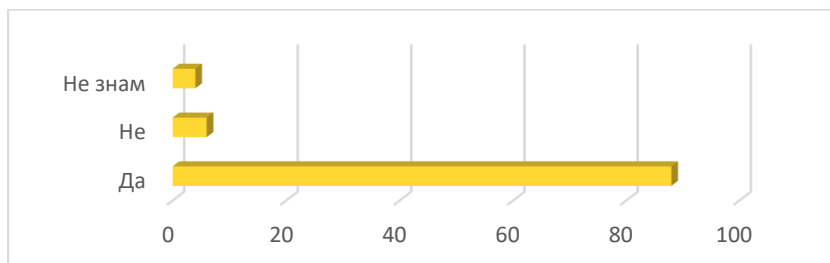
Да ли знате за термин “говор мржње”?

Сви испитаници су упознати са појмом „говор мржње“, што указује на универзално разумевање овог појма међу испитаном популацијом. Овај висок ниво свести указује на препознавање значаја и утицаја говора мржње у друштву. То имплицира да су појединци упознати са

терминологијом и вероватно поседују барем основно разумевање шта чини говор мржње и његове потенцијалне последице. Ова колективна свест пружа чврсту основу за напоре усмерене на решавање и сузбијање говора мржње, јер указује на спремност становништва да се укључи у дискусије и иницијативе у циљу промовисања толеранције, поштовања и међусобног разумевања.

Да ли мислите да је говор мржње проблем на северу Косова?

Висок проценат испитаника, 88,9%, који препознају говор мржње као значајан проблем на северу Косова указује на широку свест о озбиљности овог питања. Ова свест сугерише да су људи у заједници вероватно сами били сведоци или искусили говор мржње или да су видели његове ефекте на друге.

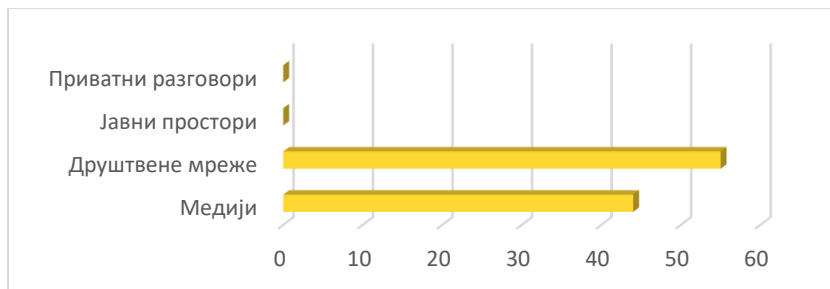
Признавање говора мржње као проблема је први корак ка његовом ефикасном решавању. То указује да постоји колективно разумевање потребе за борбом против реторике мржње и промовисањем инклузивнијег друштва са поштовањем.

Мали проценат испитаника који су одговорили са „Не“ (6,8%) или „Не знам“ (4,3%) на питање да ли је говор мржње проблем на северу Косова указује на потребу за даљим истраживањем и напорима за подизање свести. За оне који су одговорили са „Не“, то може указивати или на недостатак личног искуства са говором мржње или на перцепцију да то није значајан проблем у њиховом непосредном окружењу.

Што се тиче оних који су одговорили са „не знам“, то може указивати на недостатак јасноће или информација о распрострањености и ефектима говора мржње у региону.

Где најчешће долазите у контакт са информацијама или говором мржње?

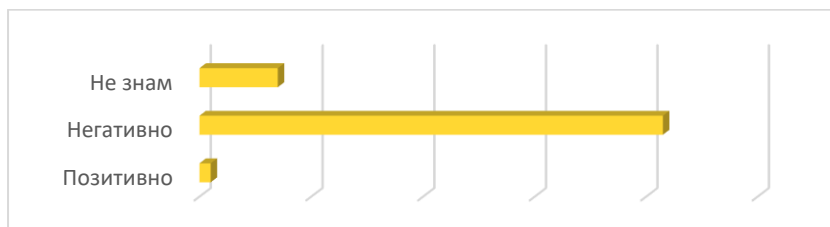
Одговори на ово питање указују да се већина испитаника (55,6%) најчешће сусреће са информацијама или говором мржње на друштвеним мрежама, истичући значајну улогу онлајн платформи у ширењу оваквог садржаја. Овај налаз наглашава важност решавања говора мржње у дигиталним просторима и имплементације ефикасних стратегија за борбу против његовог ширења на платформама друштвених медија.

Поред тога, 44,4% испитаника је изјавило да се сусреће са информацијама или говором мржње путем медија, што указује да традиционални медијски канали такође играју значајну улогу у обликовању перцепције и ширењу садржаја који се односи на говор мржње. Док дигиталне платформе могу да доминирају у смислу учесталости, утицај традиционалних медија не треба занемарити у настојањима да се питање говора мржње свеобухватно реши.

Наиме, нико од испитаника није навео јавне просторе или приватне разговоре као примарне изворе сусрета са говором мржње. Ово сугерише да се говор мржње претежно сусреће у посредованим окружењима, било онлајн или путем традиционалних медијских канала.

Перцепција и процена мера против говора мржње

Како оцењујете ефикасност садашњих мера против говора мржње?

Одговори на ово питање откривају значајан скептицизам у погледу ефикасности актуелних мера против говора мржње, при чему је 83,3% испитаника негативно оценило. Ово осећање сугерише широко распрострањену перцепцију међу испитаницима да су постојећи напори у борби против говора мржње неадекватни или недовољни за ефикасно решавање проблема.

Недостатак једне позитивне оцене указује на значајан јаз између уочене ефикасности тренутних мера и очекивања или стандарда које желе испитаници. Ово наглашава потребу за поновном проценом постојећих стратегија и применом снажнијих и свеобухватнијих приступа за решавање говора мржње.

Штавише, 14% испитаника је указало на несигурност или недостатак знања у погледу ефикасности тренутних мера. Јачање транспарентности и комуникације о мерама предузетим против говора мржње може помоћи у ублажавању неизвесности и подстицању већег поверења у делотворност таквих мера у јавности.

Мислите ли да људи који изражавају говор мржње треба да одговарају за своје речи?

Yes

Упадљива је једногласност испитаника у залагању за одговорност појединаца који изражавају говор мржње. Са 100% сагласности по овом питању, то одражава снажан консензус међу испитаном популацијом у погледу важности позивања починилаца на одговорност за своје речи и дела. Ова звучна афирмација наглашава уверење да би требало да постоје последице за оне који користе говор мржње, сигнализирајући колективну посвећеност промовисању толеранције, поштовања и инклузивности унутар заједнице.

Препоруке испитаника за превазилажење овог проблема:

1. Појачане казнене мере: Испитаници истичу потребу за строжим казнама за појединце и субјекте укључене у ширење говора мржње. Ово укључује залагање за строжије законске мере за одвраћање од таквог понашања.
2. **Искрен дијалог:** Постоји позив на отворен и искрен дијалог о стварности говора мржње, укључујући читаво друштво у проналажењу решења. То подразумева подстицање разумевања, емпатије и колективне одговорности у борби против говора мржње.
3. **Пуна примена закона:** Неки испитаници предлажу укидање постојећих законских одредби у вези са говором мржње и обезбеђивање да се закон примењује уједначено без изузетака. Ово наглашава важност доследности и одговорности у спровођењу закона против говора мржње.
4. **Образовање:** Нагласак је на улози образовања у решавању говора мржње, почевши од самообразовања, образовања деце и преиспитивања друштвених вредности. Ово укључује промовисање вредности толеранције, поштовања и сарадње у борби против говора мржње.
5. **Комуникација и интеграција:** Испитаници истичу потребу за побољшаном комуникацијом, интеграцијом и сарадњом унутар друштва како би се подстакло разумевање и јединство. Превазилажење језичких баријера и заједнички рад без обзира на разлике сматрају се кључним за друштвени напредак.
6. **Казна за говор мржње:** Препоруке укључују изрицање затворских казни за медије који пропaгирају говор мржње и увођење закона који су посебно усмерени на заштиту појединаца од говора мржње. Ово наглашава важност позивања одговорних страна на одговорност за своје поступке.
7. **Полицијска акција:** Предлаже се властима да издају упозорења и предузму активне мере против говора мржње, са посебним нагласком на агенцијама за спровођење закона да прате и решавају случајеве говора мржње.

8. **Праћење друштвених мрежа:** Предлаже се јачање надзора на друштвеним мрежама ради откривања и борбе против говора мржње на мрежи. Ово укључује сарадњу између власти и платформи друштвених медија како би се осигурало безбедније онлајн окружење.

Интервјуи обављени са 12 учесника, који представљају различите заједнице и секторе на Косову, пружили су вредан увид у питање говора мржње у региону Митровице.

1. **1. Заједнице и запошљавање:** Учесници су били различитог порекла, са већином косовских Срба (К-Срби), затим косовских Албанаца (К-Албанца) и једног из бошњачке заједнице. Њихова пословна окупација је распоређена у различитим секторима, укључујући локалне институције, цивилно друштво, медије и образовне институције, одражавајући широку перспективу по овом питању.
2. **Препознавање питања говора мржње:** Сви учесници су се сложили да је говор мржње значајан проблем на Косову. Они су истакли штетан утицај који има на друштвену кохезију и стабилност, наглашавајући хитну потребу за акцијама како би се то ефикасно решило.
3. **Одговорност политичара:** Учесници су указали на улогу политичара у заштравању проблема говора мржње. Они су приметили да политичари често користе реторику подела да би постигли политичке поене, циљајући на супротстављену етничку групу како би подстакли анимозитет и ојачали поделе у друштву. Ово понашање је посебно било евидентно међу политичарима косовских Срба и косовских Албанаца, који користе своје платформе за ширење говора мржње међу заједницама.
4. **Утицај медија и друштвених медија:** Интервјуи су нагласили улогу медија и платформи друштвених медија као кључних покретача говора мржње. Учесници су изразили забринутост због ширења запаљивог садржаја кроз ове канале, што појачава тензије и подстиче поларизацију међу различитим етничким групама. Они су истакли потребу за већом одговорношћу и одговорним извештавањем у медијском окружењу.
5. **Критика међународне заједнице:** Многи учесници су критиковали међународну заједницу због њене уочене неактивности у решавању питања говора мржње на Косову. Они су изразили разочарање што

међународни актери нису заузели проактивнији став у осуди говора мржње и подржавању напора у борби против њега. Учесници су сматрали да недостатак интервенције међународне заједнице омогућава да се говор мржње неконтролисано шири, погоршавајући тензије и подривајући напоре за изградњу мира.

6. **Позив на акцију:** Све у свему, интервјуи су истакли консензус међу учесницима у вези са хитном потребом за акцијом у борби против говора мржње на Косову. Они су нагласили важност политичке одговорности, одговорног медијског извештавања и међународног ангажмана у решавању коренских узрока говора мржње и неговању инклузивнијег и толерантнијег друштва. Интервјуи су послужили као позив на акцију свим заинтересованим странама да заједно раде на борби против говора мржње и промовисању помирења и разумевања међу различитим заједницама на Косову.

Примери говора мржње које су навели испитаници:

1. Дерогативни наратив у медијима за косовске Албанце – „шиптар“. Ово је поменуто као пример из ТВ емисија и новинских чланака из Србије у којима се на дерогативан начин приказују косовски Албанци.
2. „Криминалци са севера“ – често коришћена фраза од стране политичара К-Албанаца када описује становништво са севера Косова.
4. „Чланови банди који не плаћају струју“ – Често га користе у медијима политичари са централног нивоа када желе да укажу на нека дешавања на северу у вези са српском заједницом.
5. “Потурице” – Ова фраза је коришћена на интернету да би се увредили Бошњаци и представили их као Срби који су исламизирани.
6. „Шкије“ – Дерогативно име за Србе често коришћено на друштвеним мрежама у одељку за коментаре.

Закључак

Ова свеобухватна студија о говору мржње на Косову открива дубоко забрињавајућу распрострањеност реторике која изазива поделе и дискриминишућег језика у региону. Налази, извучени из анкета, интервјуа и препорука учесника, бацају светло на вишеструку природу овог питања и његове далекосежне импликације на друштвену кохезију, стабилност и индивидуално благостање.

Кључни налази из анкете показују да је говор мржње свеprisutan, посебно на мрежама, са значајним процентом испитаника који су пријавили личне сусрете са садржајем говора мржње. Специфични идентитети, као што су етничка припадност, религија и пол, често су на мети, што одражава образац дискриминације и нетолеранције унутар заједнице. Штавише, већина испитаника изражава осећања личне претње или увреде као резултат сусрета са говором мржње на интернету, наглашавајући његов штетан утицај на психосоцијално здравље и осећај сигурности појединца.

Интервјуи са различитим учесницима додатно наглашавају сложеност овог питања, истичући улогу политичара, медија и платформи друштвених медија у одржавању наратива о говору мржње и погоршању међуетничких тензија. Критика уочене неактивности међународне заједнице наглашава потребу за већом спољном подршком и интервенцијом како би се ефикасно решио говор мржње.

У закључку, решавање распрострањеног питања говора мржње на Косову захтева вишеструки приступ који укључује све релевантне актере, укључујући локалне институције и међународну заједницу. Налази студије наглашавају хитну потребу за координисаном акцијом у борби против говора мржње и промовисању толеранције и разумевања међу различитим заједницама. Императив је да се и локалне институције и међународна заједница активно укључе у решавање овог горућег питања како би се осигурао трајни напредак и стабилност у региону.

Све у свему, студија служи као оштар подсетник на хитну потребу да се позабави говором мржње као критичном препреком миру и стабилности на Косову.

Препоруке:

За локалне и централне власти:

- Локалне и централне власти треба да раде заједно на јачању постојећих закона и прописа како би се експлицитно забранио говор мржње.
- Осигурати да правни оквири дају јасне дефиниције и смернице за идентификацију и решавање говора мржње.
- Одредити ресурсе за ефикасно спровођење закона о говору мржње, укључујући обуку за агенције за спровођење закона и судско особље.
- Позивати локалне и централне политичаре на одговорност за њихове јавне изјаве и поступке, посебно у вези са говором мржње.
- Охрабрите политичке лидере да се уздрже од употребе говора мржње за политичку корист и уместо тога промовишу инклузиван и пун поштовања дијалог.
- Успоставити механизме за праћење и решавање говора мржње унутар владиних институција, осигуравајући политику нулте толеранције према дискриминаторном понашању.

За организације цивилног друштва (ОЦД):

- Пружити подршку и ресурсе ОЦД које раде на борби против говора мржње и промовишу међуетнички дијалог и разумевање.
  - Подстицати сарадњу између ОЦД, владиних агенција и међународних партнера у развоју и имплементацији интервенција у заједници и кампања подизања свести.
  - Оснажити локалне иницијативе да надгледају говор мржње на мрежи и ван мреже, мобилишући заједнице да ефикасно реагују и промовишу толеранцију и поштовање различитости.
  - Имплементирати образовне програме за побољшање дигиталне писмености и вештина медијске писмености међу угроженим
-

популацијама, опремајући их знањем и вештинама критичког мишљења потребних за препознавање и сузбијање говора мржње.

- Подржати иницијативе које промовишу одговорно новинарство и етичко извештавање, подстичући медије да се уздрже од ширења садржаја мржње или дискриминације.
- Сарађивати са платформама друштвених медија на развоју и примени политика и механизма за откривање, праћење и уклањање говора мржње са њихових платформи.

За међународну заједницу:

- Подстицати међународну заједницу да се активно ангажује у решавању говора мржње на Косову, пружајући подршку и ресурсе за иницијативе које имају за циљ промовисање толеранције и инклузивности.
- Олакшати дијалог и сарадњу између Косова и суседних земаља ради решавања регионалних питања у вези са говором мржње и међуетничким тензијама.
- Позвати међународне организације и дипломатске мисије да прате говор мржње и залажу се за политике и интервенције за ефикасну борбу против њега.
- Залогати се за укључивање превенције говора мржње и напора за ублажавање последица у међународне агенде и споразуме који се односе на људска права и решавање сукоба.
- Користити дипломатске канале да се подстакне влада Косова да предузме одлучне мере против говора мржње и промовише међуетнички дијалог и помирење.

Документ пружа детаљну анализу говора мржње на северу Косова, фокусирајући се на његову распрострањеност, утицај и факторе. Кроз анкете и интервјуе са различитим учесницима, студија истражује говор мржње на северу Косова испитујући његову распрострањеност, утицај на идентитет, заједничке локације, одговоре и улогу медија и друштвених платформи. Документ такође укључује препоруке за локалне власти, организације цивилног друштва и међународну заједницу да се ефикасно баве говором мржње и промовишу толеранцију и разумевање међу заједницама на Косову.

SRB

Ова публикација је израђена уз финансијску подршку пројекта Савета Европе „Промовисање људских права и принципа недискриминације на локалном нивоу“, фаза II, који финансира УНМИК, а спроводи Канцеларија Савета Европе у Приштини. Мишљења изражена у овом раду одговорност су аутора и не одражавају нужно званичну политику Савета Европе.

